

Handleiding Aan de slag met afval

Groep 1-2-3

Deze handleiding maakt onderdeel uit van de lesmodule 'Aan de slag met afval'
en hoort bij de site www.aandeslagmetafval.nl.

> Inleiding

Aan de slag met afval is een project voor groep 1 tot en met 8 over zwerfafval en verpakkingsafval. Met dit project leren de leerlingen wat afvalscheiding is en waarom dit belangrijk is. Ook breiden de leerlingen hun kennis uit over zwerfafval: het afval dat op straat en in de natuur belandt, waar we met elkaar verantwoordelijk voor zijn. De leerlingen ontdekken wat de gevolgen van zwerfafval zijn, hoe ze zwerfafval kunnen voorkomen en hoe ze zwerfafval kunnen opruimen. Aan het eind van dit project weten de leerlingen hoe ze op een duurzame manier met hun afval kunnen omgaan. En geven ze natuurlijk als recycle- en opruimbambassadeurs het goede voorbeeld.

De basis van het project bestaat uit de website:

www.aandeslagmetafval.nl. Op deze site staan onder andere digitale opdrachten, doe-opdrachten, filmpjes en een afvalquiz. Daarnaast biedt de site toegang tot een uitgebreide database waarin je eenvoudig op zoek kunt naar aanvullende lesmaterialen over afval.

Het lesmateriaal is flexibel opgezet zodat je zelf kunt bepalen hoeveel tijd en aandacht je aan dit onderwerp wilt besteden. Door de opzet is het lesmateriaal ook geschikt voor de buitenschoolse opvang.

In deze handleiding vind je nadere informatie over de website en handvatten voor het gebruik van het lesmateriaal in groep 1 t/m 3.

Snel aan de slag?	→	Ga naar pagina 4
Doelgroep en doelen	→	Lees verder vanaf pagina 3
Omschrijving onderdelen lesmateriaal	→	Kijk op pagina 6
Schematisch overzicht opdrachten	→	Ga naar pagina 7
Aansluiting op de kerndoelen?	→	Kijk op pagina 8
Over de initiatiefnemers	→	Ga naar pagina 9

> Doelgroep en doelen

Doelgroep

De site www.aandeslagmetafval.nl bevat gratis materialen voor leerlingen uit de groepen 1 tot en met 8 van het basisonderwijs. Onderdelen van het materiaal zijn ook geschikt voor gebruik op een buitenschoolse opvang. Daarnaast kunnen geïnteresseerde leerlingen zelfstandig thuis met onderdelen aan de slag.

Doelen

Het hoofddoel van 'Aan de slag met afval' is dat leerlingen op een aantrekkelijke en interactieve manier leren over de gevolgen en het voorkomen van zwerfafval, en over het gescheiden inzamelen en recyclen van verpakkingsafval.

De leerlingen breiden:

- hun kennis over zwerfafval uit (wat is zwerfafval, oorzaken, gevolgen).
- hun kennis over verschillende soorten verpakkingsafval uit (plastic, papier, karton, blik, glas).
- hun kennis over het inzamelen en recyclen van verpakkingsafval uit (recycleproces, behoud grondstoffen).

De leerlingen weten:

- wat ze zelf kunnen doen om zwerfafval tegen te gaan.
- welk verpakkingsafval ze in hun gemeente gescheiden kunnen inzamelen.
- waar ze verpakkingsafval kunnen inleveren (inzamelpunten).

De leerlingen helpen:

- hun (groot)ouders en/of verzorgers bij het gescheiden inzamelen van verpakkingsafval.

Het project maakt de leerlingen bewust van hun eigen gedrag ten aanzien van afval en recycling en stimuleert hen hun gedrag indien nodig aan te passen.

> Aan de slag met afval in de klas

Het lesmateriaal is flexibel opgezet, zodat je het materiaal op maat kunt maken voor je groep. Afhankelijk van de beginsituatie in de groep zijn er verschillende mogelijkheden.

Hieronder vind je een overzicht met daarin de lesonderdelen die je op de website kunt verwachten. Op basis hiervan kun je de handleiding gericht lezen.

	Introductie	Kern	Praktische opdrachten	Afsluiting
Kringgesprek over afval	x			
Afvalspel	x	x		
Begeleide doe-opdrachten			x	
Werkje tijdens de werkles (eigen invulling)				x

Introductie van het onderwerp

- Vertel de leerlingen dat jullie het gaan hebben over de thema's afval (en recycling en zwerfafval). Wat weten de leerlingen hier al over? Wat willen ze nog weten? Welke vragen hebben ze?
- Bekijk het introductiefilmpje (indien passend bij je groep). Stimuleer leerlingen vragen te formuleren.
- Het introductiefilmpje richt zich voornamelijk op het scheiden van afval binnenshuis. Ga met leerlingen in gesprek over hoe ze dit buitenshuis aanpakken. Scheiden de leerlingen daar ook het afval of niet? Bespreek hoe ze dit doen en waarom.
- Neem wat afval mee uit de prullenbak en/of van straat. Bespreek wat voor soort afval het is. Weten de leerlingen waar je dit afval weg kunt gooien?

Kern, leeropbrengsten en differentiëren

Je voert één of meerdere doe-opdrachten met je groep uit. In het schema op pagina 6 staat een overzicht van de beschikbare opdrachten. Kijk voor de sterke leerlingen van groep 2 en 3 ook eens bij het lesmateriaal voor de groepen 4.

Het is belangrijk om bij de kleutergroepen en groep 3 momenten in te bouwen waarbij de leeropbrengst inzichtelijk wordt gemaakt. Wij adviseren om klassikaal te starten met het afvalspel gecombineerd met een kringgesprek over (zwerf-)afval, afvalscheiding en recycling. Daaropvolgend kun je de leerlingen een werkje laten doen. Bijvoorbeeld samen op het schoolplein afval verzamelen en in de klas scheiden. Sluit af met een evaluatie waarbij je vraagt wat de leerlingen geleerd hebben. Stel hierbij toepassingsvragen en gericht moeilijkere vragen voor de oudste kleuters. Stel leerlingen van groep 3 voorspellingsvragen. Kies ervoor om in de overige lesmomenten de doe-opdrachten aan bod te laten komen.

Praktische doe-opdracht

Na de digitale verwerking kunnen de leerlingen een doe-opdracht doen. Deze brengen opgedane kennis in de praktijk. De activiteiten zijn geschikt om in groepjes te doen of met de hele klas. Zie bijgaand overzicht voor een korte inhoudelijke omschrijving van de opdrachten.

Afsluiting

Ter afsluiting van het thema kun je de leerlingen van groep 3 hun resultaten laten presenteren, de vragen die aan het begin van het project gesteld zijn terugpakken en samen beantwoorden. Ook is het leuk om tijdens de werkles als afsluiting een werkje te laten maken rond het thema afval.

Aandachtspunten

Enkele aandachtspunten bij het maken van een keuze:

- Zorg voor afwisseling in luisteren en doen.
- Laat beide thema's aan bod komen: zwerfafval en recycling van verpakkingsafval.
- Zoek vooraf uit hoe de gemeente van de school de inzameling van verpakkingsafval organiseert.
- Dit kun je ook samen met de leerlingen doen.

Minder taalvaardige leerlingen

Alle online werkbladen en documenten worden beschikbaar gesteld in pdf. Mocht je de documenten op het gebied van taal willen aanpassen zodat ze beter aansluiten bij het niveau van je leerlingen, stuur dan een e-mail naar info@nederlandschoon.nl De bewerkbare documenten worden dan toegestuurd.

Continuïteit van het leerrendement

Wanneer je meerdere lessen doet, inventariseer dan regelmatig hoe het gaat met de vragen die de leerlingen aan het begin van het project hebben geformuleerd. Welke vragen zijn beantwoord? Zijn er nieuwe vragen bijgekomen? Zorg dat de vragen duidelijk zichtbaar in de klas hangen. Wat vinden ze van zwerfafval en afvalscheiding?

Bespreek telkens wat de ervaringen zijn van de kinderen:

- Wat hebben ze geleerd dat ze nog niet wisten?
- Wat vonden ze bijzonder, leuk, raar of interessant?
- Wat vonden ze lastig en wat ging juist heel goed? Hoe hebben ze de lastige situatie opgelost?
- Wanneer de leerlingen niet allemaal dezelfde opdrachten hebben gedaan, presenteren de leerlingen de opgedane ervaringen en kennis aan elkaar.

> Onderdelen lesmateriaal

Het lesmateriaal voor groep 1 t/m 3 bestaat uit digitale en schriftelijke onderdelen en kan bekeken worden op digibord, pc, laptop en tablet.

Introductiefilm

Het introductiefilmpje gaat over afval scheiden en zwerfafval. Een groepje kinderen viert een verjaardag. Ze hebben veel verpakkingsafval van de cadeaus en van het eten en drinken. Ze ruimen alles netjes gescheiden op om vervolgens naar het park te vertrekken om lekker een potje te voetballen. Hier worden ze geconfronteerd met rondslingerend afval. Wat kan je doen om je leefomgeving schoon te houden?

Kies er zelf, afhankelijk van het niveau van je groep, voor of je deze introductiefilm wilt laten zien.

Het afvalspel

Kleuters en leerlingen van groep 3 kunnen op de site een interactief opruimspel spelen. Leerlingen moeten zwerfafval en verpakkingsafval in de goede bak slepen. Door de auditieve ondersteuning kunnen kleuters en groep 3-leerlingen zelfstandig met dit spel aan de slag.

Doe-opdrachten

Doe-opdrachten zijn activiteiten die samen met de digitale lesmodule ingezet kunnen worden om op een praktische manier met het thema aan de slag te gaan. De opdrachten zijn bedoeld om op een actieve manier in en om de school met de onderwerpen zwerfafval en afvalscheiding bezig te zijn. De groepen 1, 2 en 3 gaan aan de slag met doe-opdrachten die klassikaal gegeven worden door de leerkracht.

Het afvalspel

Onderdelen site

- Lesmateriaal, toegang tot activiteiten voor de leerlingen op school en de buitenschoolse opvang.
- Leerkracht: handleiding en doe-opdrachten.
- Nieuws: nieuwsberichten die het project ondersteunen.
- Acties: inspiratie voor het organiseren van een opruim- of schoonmaakactiviteit.
- Spreekbeurt: tips en tricks ter ondersteuning bij het maken van een spreekbeurt
- Webshop: een overzicht van aanvullende (educatieve) materialen.
- Database: in de database zijn meer dan 100 lesmaterialen, excursies en gastlessen verzameld van gemeenten, NME-centra en andere organisaties gericht op natuur en duurzaamheid.

> Schematisch overzicht

Opdrachten groep 1-2-3

Opdracht	Thema	Omschrijving	Werkvormen	Link
Digitale opdracht: Afvalspel	Zwerfafval en Verpakkingsafval	Klikplaat De kinderen ruimen digitaal op. Op straat en thuis gooien ze het afval in de juiste afvalbak.	Digibord	http://www.aandesl-agmetafval.nl/lesmodule/groep123
Doe-opdracht: Afval wat is dat?	Afval	Spelenderwijs het onderwerp afval onderzoeken.	Kimspel	Doe-opdrachten via http://www.aandesl-agmetafval.nl/lesmodule
Doe-opdracht: Afval apart in de bak!	Afval	Wat zit in de prullenbak en hoe sorteert je dat?	Sorteespel	Doe-opdrachten via http://www.aandesl-agmetafval.nl/lesmodule
Doe-opdracht: Materialenplaat	Verpakkingen	Van welke materiaalsoorten worden verpakkingen gemaakt (plastic, glas, blik, papier en karton).	Plakopdracht	Doe-opdrachten via http://www.aandesl-agmetafval.nl/lesmodule
Groep 1-8: Supporter van Schoon	Zwerfafval	Omgeving van de school vrijmaken van zwerfafval.	Opschoonactie	http://www.aandesl-agmetafval.nl/acties

> Aansluiting op de kerndoelen en de 21st Century Skills

Het lesmateriaal sluit inhoudelijk aan op de volgende kerndoelen binnen de volgende domeinen:

Taal

Schriftelijk onderwijs

8 | De leerlingen leren informatie en meningen te ordenen bij het schrijven van een brief, een verslag, een formulier of een werkstuk. Zij besteden daarbij aandacht aan zinsbouw, correcte spelling, een leesbaar handschrift, bladspiegel, eventueel beeldende elementen en kleur.

Oriëntatie op jezelf en de wereld

Mens en samenleving

35 | De leerlingen leren zich redzaam te gedragen in sociaal opzicht, als verkeersdeelnemer en als consument.

37 | De leerlingen leren zich te gedragen vanuit respect voor algemeen aanvaarde waarden en normen.

39 | De leerlingen leren met zorg om te gaan met het milieu.

Natuur en techniek

44 | De leerlingen leren bij producten uit hun eigen omgeving relaties te leggen tussen de werking, de vorm en het materiaalgebruik.

45 | De leerlingen leren oplossingen voor technische problemen te ontwerpen, deze uit te voeren en te evalueren.

Wetenschap en techniek

De ontwikkeling in de techniek gaat snel. Zo ook in de afvalverwerking. Om grondstoffen terug te winnen en te kunnen hergebruiken worden steeds geavanceerdere technieken ontwikkeld. In deze module laten we leerlingen zien wat er op dit moment mogelijk is en ze worden geïnspireerd verder te denken over eigentijdse mogelijkheden en technieken om onze afvalproductie te reduceren en hergebruik te optimaliseren.

21st Century Skills

De lesmodule Aan de slag met afval sluit aan bij verschillende thema's van de 21st Century Skills.

Samenwerken

Leerlingen leren om coöperatief werken in te zetten als middel om het doel te bereiken.

Probleemoplossend denken en creativiteit

Leerlingen leren om tijdens vastgelopen situaties op creatieve wijze probleemoplossend te denken.

Aansluiting bij methoden en actualiteit

Je kunt www.aandeslagmetafval.nl zowel ter vervanging als ter aanvulling van een methode-les gebruiken. Ook biedt de site diverse mogelijkheden om aan te sluiten op de actualiteit. Bijvoorbeeld bij evenementen (Avond4daagse, Koningsdag, Oud en Nieuw) of als de gemeente overgaat op een nieuwe manier van afvalscheiding, bijvoorbeeld PMD.

> Afzenders van Aan de slag met afval

Aan de slag met afval is een initiatief van twee organisaties, NederlandSchoon en Nedvang.

Supporter van Schoon

Supporter van Schoon is de publiekscampagne van NederlandSchoon. Met Supporter van Schoon wil NederlandSchoon zoveel mogelijk Nederlanders activeren om te zorgen voor een schone leefomgeving. Een Supporter van Schoon is iemand die een schone omgeving belangrijk vindt en die niet alleen zijn eigen afval opruimt, maar ook af en toe iets extra's doet. Supporter van Schoon is een beweging die bestaat uit individuen, organisaties, initiatieven, bedrijven, scholen en gemeenten die allemaal samenwerken onder de noemer 'Supporter van Schoon'. Inmiddels zijn er al 200.000 Supporters van Schoon.

Supporter van Schoon is de afzender van onder ander de Landelijke Opschoondag, de 'Schoonste Strand Verkiezing' en van Nieuwjaarsvegen.

Bij de publiekscampagne horen een platformsite (www.supportervanschoon.nl) en een webshop (www.webshopschoon.nl) met aansprekende campagne- en handige opruimmaterialen.

Als je in de klas aandacht besteedt aan een schone leefomgeving, ben je al een echte Supporter van Schoon. Meld je (school) daarom aan als Supporter van Schoon via www.supportervanschoon.nl.

Dat is handig als je:

- wilt weten waar bij jou in de buurt acties plaatsvinden óf zelf een actie wilt organiseren.
- gratis actiematerialen wilt bestellen in onze webshop.
- mee wilt doen aan leuke Supporter van Schoon acties.
- de laatste nieuwtjes, handige tips en inspirerende verhalen wilt ontvangen.

Zwerfafval

Zwerfafval is al het afval dat op straat of in de natuur rondslingert. Het is daar bewust of onbewust door mensen weggegooid of achtergelaten. De meest voorkomende soorten zwerfafval zijn: sigarettenpeuken, kauwgom, fruitafval, verpakkingsmaterialen en niet te vergeten allerlei bonnetjes. De afbraaktijd van zwerfafval varieert afhankelijk van het materiaal en de omstandigheden. Van gemiddeld 1 jaar voor een bananenschil tot voor altijd voor plastic.

Nedvang

NEDerland Van Afval Naar Grondstof (Nedvang) is een uitvoeringsorganisatie met de missie zo efficiënt mogelijk de inzameling en recycling van verpakkingsmateriaal te realiseren. In dit kader heeft Nedvang te maken met verschillende partijen zoals gemeenten en afvalbedrijven. Nedvang is verantwoordelijk voor de monitoring en stimulering van de inzameling en recycling van verpakkingsafval van papier en karton, glas, kunststof, metaal en hout. Nedvang werkt in opdracht van het Afvalfonds Verpakkingen.

Publiekscampagnes van Nedvang zijn Glas in 't bakkie (www.glasscheiden.nl) en Plastic Heroes (www.plasticheroes.nl).

Inzameling en recycling van verpakkingsafval

Afval scheiden neemt een steeds belangrijkere rol in. Dat zie je in de politiek, bij gemeenten en huishoudens. Een gemeente bepaalt zelf hoe ze de inzameling van (verpakkings-)afval organiseert en welke middelen ze daarbij inzet. Soms doet ze een pilot om te kijken of een bepaalde wijze van inzamelen zal aanslaan. Een stad zal ook andere keuzes maken dan een dorp. Het zorgt ervoor dat inzamelen van (verpakkings-)afval in Nederland niet overal hetzelfde is.

Het lesmateriaal gaat nadrukkelijk over verpakkingsafval zoals glas, papier en karton, blik en plastic. Veel gemeenten zamelen naast plastic verpakkingen ook drankenkartons en metalen verpakkingen in, in een aparte PMD-zak of -bak. Ook zijn er gemeentes die het afval nascheiden; dan worden de materialen naderhand uit het restafval gehaald. Hoe een gemeente de inzameling en recycling van afval organiseert is dus overal verschillend geregeld. De gemeente informeert burgers hoe. Informatie is altijd te vinden op de site van de gemeente.

